

FAHRİ AV MÜFETTİŞLERİNE YÖNELİK KANAATLERİN ÖLÇÜLMESİ: DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU ÖRNEĞİ

Özden YALÇIN^{1,*}, Güven KAYA², Ali OKUR¹, Yaşar SELÇUK³

¹Güneydoğu Anadolu Ormançılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Elazığ

²Marmara Anadolu Ormançılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul

³Tarım ve Orman Bakanlığı XV. Bölge Müdürlüğü, Malatya

*Sorumlu yazar: ozdenyalcin@ogm.gov.tr

Özden YALÇIN: <https://orcid.org/0000-0002-1314-7074>

Güven KAYA: <https://orcid.org/0000-0001-9769-3023>

Ali OKUR: <https://orcid.org/0000-0002-0023-7978>

Yaşar SELÇUK: <https://orcid.org/0000-0001-8102-524X>

Please cite this article as: Yalcin, O., Kaya, G., Okur, A. & Selcuk, Y. (2021) Fahri av müfettişlerine yönelik kanaatlerin ölçülmesi, *Turkish Journal of Forest Science*, 5(2), 445-461

ESER BİLGİSİ / ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş 29 Haziran 2021 / Received 29 June 2021

Düzeltilmelerin gelişi 8 Ekim 2021 / Received in revised form 8 October 2021

Kabul 8 Ekim 2021 / Accepted 8 October 2021

Yayınlanma 31 Ekim 2021 / Published online 31 October 2021

ÖZET: Bu çalışmada, fahri av müfettişliği hakkında kanaatleri ölçmek için bir ölçek geliştirilmesi, bu ölçekle ilgi gruplarının fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerinin ölçülmesi ve ilgi gruplarının kanaatleri arasındaki farklılıkların test edilmesi amaçlanmıştır. Tasarlanan FAMKANAAT ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği, Elazığ, Malatya, Diyarbakır, Batman, Tunceli, Sivas ve Kahramanmaraş illerinde gerçekleştirilen anket çalışması ile test edilmiştir. Anket çalışması, bu illerde avcılık ve yaban hayatı ile ilgili çalışan yöneticilere, av koruma memurlarına, fahri av müfettişlerine, avcı dernek başkanlarına ve rastgele seçilen avcılarını içeren 577 kişiden oluşan bir örnekleme uygulanmıştır. Test değerlerine göre, ölçek geçerli ve güvenilir. FAMKANAAT ölçeği, fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerin genel olarak yüksek olduğunu ancak alt sınır değerlerinde (3,47) olduğunu göstermiştir. İlgili gruplarının fahri av müfettişliği hakkında kanaatleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ve fahri av müfettişleri ve av koruma memurları kanaatleri açısından zıt gruplarda yer almaktadır. Alt ölçek olarak fahri av müfettişliği memnuniyetine yönelik kanaatlerin genel olarak yüksek olduğu (3,78) görülmüştür. Buna karşın, fahri av müfettişlerinin sorumluluklarını yerine getirme hususunda kendileri yüksek kanaat (3,39) bildirirken, diğer ilgi gruplarının kanaatinin orta düzeyde olması, fahri av müfettişliğinin geliştirilmesine olan gereksinime işaret etmektedir. Birçok demografik ve sosyoekonomik özelliklerine göre ilgi grupları arasında fark bulunmazken, fahri av müfettişleri, av koruma memurları ve avcılarının ikamet ettikleri illere göre fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri arasında fark belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Avcılığın kontrol ve denetimi, yaban hayatı yönetimi, ilgi grupları, kanaat ölçeği, Türkiye.

MEASURING BELIEFS ABOUT HONORARY HUNTING INSPECTORS: THE CASE OF EASTERN AND SOUTHEAST ANATOLIA

ABSTRACT: In this study, it was aimed to develop a scale to measure the beliefs about honorary hunting inspectors, to measure the beliefs of interest groups about honorary hunting inspectors with this scale, and to test the differences between the beliefs of interest groups. The validity and reliability of the designed FAMKANAAT scale have been tested by a survey study conducted in the provinces of Elazig, Malatya, Diyarbakir, Batman, Tunceli, Sivas and Kahramanmaras. The survey was conducted on a sample of 577 people, consisting of wildlife managers, wildlife and hunting conservation officers, honorary hunting inspectors, hunter association presidents and randomly selected hunters in these provinces. According to the test values, the scale is valid and reliable. The FAMKANAAT scale showed that the beliefs about honorary hunting inspectorship were generally strong, but at lower limit values (3.47). A statistically significant difference was found between the beliefs of the interest groups about honorary hunting inspectorship, and honorary hunting inspectors and hunting guards are in opposite groups in terms of their beliefs. It has been observed that the beliefs about the satisfaction of the honorary hunting inspectorate as a subscale are generally strong (3.78). While honorary hunting inspectors express a strong belief (3.39) about themselves in fulfilling their responsibilities, the beliefs of other interest groups are at a moderate level indicates the need for improvement of honorary hunting inspectorate. While there was no difference between interest groups according to many demographic and socioeconomic characteristics, statistically significant differences were determined between the beliefs of honorary hunting inspectors, game protection officers and hunters about honorary hunting inspector according to their provinces of residence.

Keywords: Hunting control and supervision, wildlife management, interest groups, belief scale, Turkey.

GİRİŞ

Sürdürülebilir yaban hayatı ve av kaynakları yönetimi için av koruma ve kontrolü etkin olarak gerçekleştirilmelidir. Türkiye’de av kaynaklarının korunması ve kontrolünün sağlanması amacıyla 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile av koruma memurları, genel kolluk görevlileri, köy ve kır bekçileri, köy muhtarlıkları ve ihtiyar heyeti üyeleri, saha bekçileri yetkilendirilmiştir (Resmî Gazete, 2003). Bununla birlikte, yaban hayatının geniş yaşam alanı kırsal alanlarda yer aldığı için koruma ve kontroller bazen yeterli olamamaktadır. Bu doğrultuda Kara Avcılığı Kanunu’nun 20. maddesine göre (Resmî Gazete, 2003), av koruma ve kontrollerinde Bakanlık görevlilerine veya güvenlik güçlerine gönüllü destek sağlamak üzere Bakanlıkça belirlenecek kişilere fahri av müfettişliği görev ve unvanı verilmektedir.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne (DKMP) göre fahri av müfettişi, avcıların kontrolü ve kaçak avcılığın önlenmesi amacıyla avcı kuruluşları ve doğa koruma ile alakalı faaliyetlerde bulunan sivil toplum kuruluşlarından seçilen, tamamen gönüllülük esasına dayalı av koruma ve kontrollerinde görev alan kişilerdir (DKMP 2013). Ülkemizde fahri av müfettişliği, ilk olarak fahri av görevlisi adı altında 15 Temmuz 1979 tarih ve 16697 sayılı resmi gazetede yayımlanan 1979-1980 Merkez Av Komisyonu (MAK) Kararları ile uygulanmaya başlanmıştır. 1985-1986 MAK Kararlarıyla fahri av görevlisi adı fahri av

müfettişi olarak değiştirilmiştir ve günümüzde de bu isimle anılmaktadır (Resmî Gazete, 1979; Resmî Gazete, 1985). Fahri av müfettişlerinin seçimi, eğitimi, görev ve yetkileri ile çalışma esas ve usullerine dair yönetmelikte; fahri av müfettişi olarak görevlendirileceklerde aranacak şartlar, bunların görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma esas ve usulleri yer almaktadır (Resmî Gazete, 2004). Av Yönetim Bilgi Sistemine (AVBİS) göre, Türkiye’de 2019 yılında 697 fahri av müfettişi gönüllü olarak görev yapmaktadır (AVBİS, 2019). Av koruma ve kontrollerinde kırk yıldır rolü olan fahri av müfettişliğine yönelik olarak, gönüllü denetimlerinin av ve yaban hayatının korunmasına katkıları, bu çerçevede fahri av müfettişlerinin seçim ölçütleri, yetkilerinin yeterliliği ve denetim yetkinlikleri hakkında kapsamlı değerlendirme içeren araştırmalara ihtiyaç vardır.

Türkiye’de yaban hayatının insan boyutuna yönelik araştırmalar 2000’li yıllarda ivme kazanmıştır. Marmara Bölgesinde (İğircik ve ark., 2005), Ege Bölgesinde (Ay ve ark., 2005), Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (Fidan ve ark., 2007), Marmara ve Ege Bölgesinde (Bekiroğlu ve Okan, 2009) ve Manisa ilinde (Ay ve ark., 2011) avcı profiline yönelik araştırmalar öncü araştırmalardır. Avcıların ve avcı olmayanların av ve yaban hayatını korumaya yönelik tutumlarını içeren bir ekonomik değer belirleme araştırması (Kaya ve ark., 2009), avcılarının kültürel özellikleri (Şafak ve ark., 2015), köy muhtarlarının av denetimine yönelik inançları ile uygun eğitim programının tasarımı (Tolunay ve ark., 2016) ve avcı ölçeği ile Türkiye’de avcı profiline analizi (Büyükarık, 2018) çalışmaları mevcuttur. Yavuz (2018), Giresun ilinde avcılarının özelliklerinin bir kesitini sunarken, yaban hayatı insan çatışmasının nedenlerini ele almıştır. Elmas (2008), av suçları nedeni ile haklarında yasal işlem yapılan avcılarının, sosyal ve kültürel durumlarını ortaya konurken, suç davranışları ve nedenlerini çeşitli suç teorilerinin yardımı ile incelemiştir. Şafak ve Başar (2014) ise, avcı davranışlarının sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerle etkileşimine odaklanmış ve araştırmada avcılarının analiz edilen davranış ve bakış açılarında, demografik ve kültürel unsurların etkili olduğunu, özellikle avcılık eğitiminin etkinliğinde bu unsurların önemli olduğu vurgulamıştır. Kaya (2020), avcılarının ve avcı olmayanların yaban hayatını korumaya yönelik tutumlarını karşılaştırmıştır. Literatürde Amerika Birleşik Devletleri’nde milli park ve rekreasyon alanlarında koruma memurlarının stres seviyesi (Ledford, 2019), eyalet koruma memurlarının iş tatminini etkileyen faktörler (Eliason, 2006), av koruma memurlarının kariyer seçimini etkileyen güdeleri (Eliason, 2017) öğrenmeyi amaçlayan araştırmalar mevcuttur. Ancak Türkiye’de fahri av müfettişlerine yönelik kapsamlı değerlendirme içeren herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.

Ajzen’in planlanmış davranış teorisine göre, kabaca, sırasıyla değerler, kanaatler (inançlar), normlar ve tutumlar, bireylerin davranış eğilimlerini ve dolayısıyla davranışlarını şekillendirir (Ajzen, 1991). Bu davranış belirteçlerinin şiddetinin ve yönünün ölçülmesinin insan davranış eğilimlerinin ve davranışlarının tahmin edilmesini sağlayacağı düşüncesiyle sosyal araştırmalarda değer, kanaat ve tutum ölçekleri geliştirilmiş ve kullanımı yaygınlaşmıştır.

DKMP tarafından kendilerine yetki verilen fahri av müfettişlerinin gönüllü av koruma ve kontrol davranışlarının başarısı, davranışlarının oluşma sürecindeki değerler, kanaatler, normlar ve tutumların türüne ve şiddetine bağlıdır. Bu belirteçler içinde kanaatlerin ölçülmesi, av koruma ve kontrol politikalarının belirlenmesinden fahri av müfettişlerinin seçimi ve eğitimlerine, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesinden kontrollerine kadar eylemlerinin başarısını etkileyen konularda düzenlemelerin yapılmasını sağlayabilir.

Fahri av müfettişliği ile ilgili ilgi gruplarının, fahri av müfettişleri yanında, özellikle av ve yaban hayatı yönetiminin, av koruma memurlarının, avcılarının ve avcı dernekleri yönetiminin fahri av müfettişliği ve gönüllü denetimleri hakkında kanaatleri bilinmemektedir. Bu ilgi gruplarının fahri av müfettişlerinin gönüllü denetim yeterlilikleri, avcılığa ve yaban hayatının korunmasına katkıları, bu katkıları etkilemesi olası fahri av müfettişi seçim ölçütleri ve yetkinlikleri ile ilgili kanaatlerinin ölçülmesi fahri av müfettişliğinin çok boyutlu değerlendirmesini sağlayabileceği gibi, uygulamadaki sorunlarına ışık tutabilir.

Diğer yandan, özellikle fahri av müfettişleri ve avcılarının sosyoekonomik ve demografik özelliklerine göre fahri av müfettişliği hakkında kanaatleri farklılaşabilir. Benzer şekilde yöresel koşullar ile av-yaban hayatı ekosistemi ve avcı kültüründeki farklılıklar da fahri av müfettişlerinin çalışma koşullarını ve fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerini etkileyebilir. Bu nedenle, ilgi gruplarının fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerinin yanı sıra aralarındaki farklılıkları da ölçmek gerekmektedir. Bu makalede, geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek suretiyle, ilgi gruplarının fahri av müfettişliği hakkında kanaatlerini ölçmek, ilgi gruplarının kanaatleri arasındaki farklılıkları belirlemek ve aynı zamanda sosyoekonomik ve demografik özelliklere ve yöresel koşullara göre kanaatlerin farklılaşıp farklılaşmadığını öğrenmek amaçlanmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma Alanı

Tarım ve Orman Bakanlığı XV. Bölge Müdürlüğü çalışma alanı sınırları içerisinde yer alan Elazığ, Malatya, Diyarbakır, Batman, Tunceli, Sivas ve Kahramanmaraş illerini kapsayan araştırmanın hedef toplumu bu illerde görev yapan fahri av müfettişleri, avcılık ve yaban hayatı ile ilgili kurum yöneticileri, av koruma memurları, avcı derneklerinin temsilcileri ve avcılardan oluşan ilgi gruplarıdır.

Araştırma alanındaki yedi ilde Dernekler Bilgi Sistemine (DERBİS) kayıtlı 66 avcı derneği bulunmaktadır (DERBİS, 2018); ancak bunlardan sadece 50'si aktiftir. Diğer taraftan araştırma alanında AVBİS'e kayıtlı 8629 aktif avcı bulunmaktadır (AVBİS, 2018). Araştırma kapsamındaki illerde, 95 fahri av müfettişi kontenjanı bulunmasına rağmen, aktif olarak 51 fahri av müfettişi görev yapmaktadır. Araştırma alanında Bölge Müdürlüğü merkezi ve birimlerinde avcılık ve yaban hayatı koruma ve kontrolünden sorumlu olarak 9 yönetici ve 79 av koruma memuru görev yapmaktadır (DKMP, 2018).

Anket Tasarımı

Araştırmanın yöntemi temel olarak fahri av müfettişlerine yönelik kanaat (FAMKANAAT) ölçeği tasarımı ve anket çalışması ile uygulanmasına dayanmaktadır. Anket formunda FAMKANAAT ölçeğinin yanı sıra katılımcıların demografik ve sosyoekonomik özelliklerini ve yer aldıkları ilgi gruplarıyla deneyim sürelerini sorgulayan sorular yer almıştır. FAMKANAAT ölçeğinin tasarım sürecinde; madde havuzu oluşturma, kapsam geçerliliği, ön test aşaması, uygulama aşaması, yapı geçerliliği (faktör analizi aşaması) ve güvenilirlik analizi aşamaları izlenmiştir (Balcı, 1995; Karasar 1995).

FAMKANAAT ölçeği geliştirme sürecinin ilk aşamasında, konu ile ilgili literatür ışığında ilgi gruplarının fahri av müfettişliğine yönelik olası olumlu ve olumsuz kanaatleri ile fahri av

müfettişliğini önemsemeleri göz önüne alınarak 57 maddelik taslak madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçekte yer alan kanaat maddeleri için 5'li Likert tipi cevap ölçeği (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, ne katılıyorum ne de katılmıyorum, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum) kullanılmıştır.

Ölçeğin kapsam geçerliliği, DKMP Av Yönetimi Daire Başkanlığı uzmanlarının görüşleri alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada ölçek maddelerinde düzeltmeler yapılarak 52 maddeye düşürülmüştür. Ölçeğin cevaplama süresi, dil ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmesi amacıyla, 30 kişiyle ön testi yapılmış ve ölçek yeniden düzenlenmiştir. Bu şekilde FAMKANAAT ölçeğinin madde sayısı 30'a (16 olumlu ve 14 olumsuz) düşmüş ve geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması için anket uygulamasına hazır hale gelmiştir.

Anket Çalışması

Araştırmanın hedef toplumunu oluşturan ilgi gruplarından fahri av müfettişleri, DKMP taşra teşkilatı yöneticileri, av koruma memurları ve avcı derneklerinin örneklenmesinde ulaşılabilir sayı ve nitelikte olmaları nedeniyle tamsayım yöntemi kullanılmıştır. Avcı derneklerini temsilen dernek başkanları anket çalışmasına katılmıştır. Avcılarla yapılan anket çalışmasında ise tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Avcılar için örnekleme büyüklüğü hesabında aşağıdaki formülde verilen ana kütle büyüklüğü bilinen olasılıklı örnekleme formülü (Daşdemir, 2016) kullanılmıştır:

$$n = N \cdot p \cdot q \cdot Z^2 / [(N - 1) \cdot d^2 + p \cdot q \cdot Z^2] \quad (1)$$

Formülde; n, örnek büyüklüğünü; N, ana kütle büyüklüğünü (8629 avcı); p, ölçülmek istenen özelliğin ana kütle içerisinde bulunma olasılığını; q, ölçülmek istenen özelliğin ana kütle içerisinde bulunmama olasılığını; Z, güven katsayısını (%95 güven düzeyinde Z test değeri, 1,96); d, hata payını (0,05) ifade etmektedir. Araştırma amacı fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri ölçmek olduğuna göre, hedef toplumun fahri av müfettişleri ile ilgili bilgi ve deneyime sahip olması beklenir. Bu doğrultuda p, avcı hedef toplumu içinde fahri av müfettişliği ile ilgili bilgi ve deneyime sahip olma olasılığı; q ise avcılar içinde bu niteliğe sahip olmama olasılığı olarak kabul edilmiştir. Örnek büyüklüğünü artırmak için p ve q olasılıkları %50-%50 olarak kabul edilmiştir. Bu verilerle avcılar için örnek büyüklüğü (n) en az 368 olarak hesaplanmıştır. Her avcı derneğini 7-9 arası avcının temsil etmesi öngörülerek, avcı örnek büyüklüğü 388 avcı olarak belirlenmiştir. Örnek büyüklüğünün illere dağılımı ilgi gruplarına göre Tablo 1'de verilmiştir.

Child (2006) ve Tavşancıl (2010)'a göre, örneklem büyüklüğü, faktör analizine tabi tutulacak madde sayısının en az beş katı büyüklükte olmalıdır. Buna göre, 577 olarak belirlenen toplam örnek büyüklüğü, FAMKANAAT ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin yapılması için yeterlidir. FAMKANAAT ölçeğini de içeren anket formları kullanılarak ilgi grupları ile 2018 yılı ekim ile 2019 yılı mayıs ayları arasında yüz yüze görüşme tekniği ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Örnek Büyüklüğünün İlgi Gruplarına Göre illere Dağılımı

İli	Fahri av Müfettişi	Av Koruma Memuru	Yönetici	Avcı	Avcı Derneği Başkanı	Toplam
Malatya	10	10	3	81	9	113
Elazığ	4	21	1	72	9	107
Diyarbakır	3	14	1	38	5	61
Kahramanmaraş	18	10	1	96	13	138
Sivas	8	11	1	67	9	96

Batman	8	6	1	20	3	38
Tunceli	0	7	1	14	2	24
Toplam	51	79	9	388	50	577

Kanaat ölçeği verileri, maddelerin cevap seçenekleri, kesinlikle katılmıyorum seçeneğinden kesinlikle katılıyorum seçeneğine doğru sırasıyla 1 ile 5 arasında tamsayı olarak puanlanarak sayısallaştırılmıştır. Ortalama değer ve faktör analizi için olumsuz maddelere verilen cevaplar sayısallaştırılırken ölçek puanları ters çevrilmiştir.

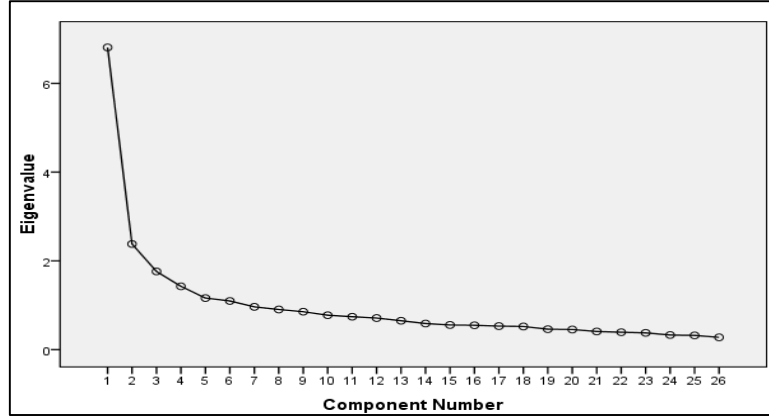
Ölçek Geçerlilik Testleri ve Güvenilirlik Analizi

Ölçeğin yapı geçerliliği, ölçek testlerinde literatürde en sık kullanılan (Büyüköztürk ve ark., 2008) faktör analizi yardımıyla, nihai anket çalışmasından elde edilen ölçek verileri ile test edilmiştir. 30 maddelik ölçek (Tablo 2) veri setinin açımlayıcı faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi kullanılmıştır. Bu testte 0,901 olarak belirlenen KMO değeri, literatürde (Tekin, 1977; Tabachnick ve Fidell, 2013) verilen eşik değerden (0,50) yüksek ve çok iyi olarak sınıflandırıldığı için veri setinin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür.

Bartlett'in küresellik testinde χ^2 değerinin (4861,99) anlamlı ($p < 0,05$) olması, korelasyon matrisinin birim matrise eşit olduğu hipotezinin reddi ve değişkenler arasında korelasyon olması anlamına gelmektedir (Tekin, 1977; Tabachnick ve Fidell, 2013). Buna göre faktör analizinin değişkenler için uygulanabilir olduğu belirlenmiş ve 30 maddelik ölçek verisi seti kullanılarak Varimax döndürme tekniği ile faktör çıkarma yöntemlerinden temel bileşenler analizi gerçekleştirilmiştir.

Tekin (1977), faktör çıkarımlarında 0,30'dan büyük faktör yüklerinin kabul edilebileceğini, Büyüköztürk ve ark. (2008) ise, faktör yük değerinin 0,45 veya daha yüksek olması gerektiğini, ancak uygulamada alt sınırın 0,30'a olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir. Araştırmada ölçek geliştirirken faktör yükü en az 0,40 ve üzeri olarak kabul edilmiştir. İlk faktör analizi sonucunda hiçbir faktörde kabul düzeyinin üzerinde yük değeri alamayan maddeler ile iki faktör arasındaki yük değeri 0,1'den küçük olan 4 madde (M1, M19, M22 ve M23) ölçekten çıkarılmıştır (Tablo 2). Faktör yük değeri 0,442'den büyük olan ve işler durumda olduğu kabul edilen 26 madde için tekrar faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin bu sürümü için yapılan testlerde KMO katsayısının iyi (0,887), Bartlett küresellik testi χ^2 değerinin (4861,99) anlamlı ($p < 0,05$) olduğu belirlenmiştir. Test sonuçları, madde sayısı azaltılmasına rağmen faktör analizinin uygulanabilir olduğunu kanıtlamıştır. Varimax döndürme tekniği ile tekrarlanan analizle maddelerin öz değerlerini gösteren çizgi grafiği (Şekil 1) elde edilmiştir.

Çizgi grafiğinin kırılma noktası ölçeğin nihai sürümündeki 26 maddenin öz değeri 1'den büyük beş faktör altında toplanabildiğini göstermiştir. Ölçekte yer alan maddelerin beş faktör altında faktör yük değerleri ve ilk faktör analizi le ölçekten çıkarılan maddeler Tablo 2'de verilmiştir.

Şekil 1. Öz Değer Grafiği

Tablo 2. FAMKANAAT Ölçeği Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri

No	Madde	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
14	Fahri av müfettişleri av-yaban hayatının korunmasında ellerinden geleni yapmamaktadır.	0,765				
12	Fahri av müfettişleri av suçu veya kabahati işlenmemesi için avcılara yasal avcılığın önemine ilişkin bilgilendirme yapmamaktadır.	0,727				
11	Fahri av müfettişleri yasadışı av yapanlar hakkında işlem yapmak için avlamlarda şüpheli gördükleri kişileri takip etmemektedir.	0,698				
13	Fahri av müfettişleri şüpheli durumlarda mesafe ne kadar uzak olursa olsun gitmemektedir.	0,675				
10	Fahri av müfettişleri denetimler sırasında tüm sorumluluklarını yerine getirmemektedirler.	0,650				
15	Fahri av müfettişleri av suçu ve kabahati işleyen avcı arkadaşlarına toleranslı davranmaktadırlar.	0,613				
7	Fahri av müfettişlerinin av koruma ve denetimlerinde bilgi ve becerileri yeterli değildir.	0,597				
8	Fahri av müfettişlerinin av koruma ve denetimleri yeterli değildir.	0,507				
6	Fahri av müfettişliği uygulaması kalkarsa av-yaban hayatını koruma ve denetimleri olumsuz etkilenir.	0,442				
26	Fahri av müfettişlerinin denetimlerdeki gerekliliğine inanıyorum.		0,773			
25	Denetimlerin fahri av müfettişleri ile birlikte yapılmasından memnunum.		0,726			
29	Fahri av müfettişliği av-yaban hayatının sürdürülebilirliği için önemlidir.		0,690			
30	Avcı arkadaşlara fahri av müfettişi olmalarını tavsiye ederim.		0,670			
27	Fahri av müfettişlerine olumsuz bir eleştiri olursa üzülürüm.		0,641			
20	Fahri av müfettişleri tarafsız oldukları için avcılar için caydırıcıdır.		0,616			
24	Fahri av müfettişleri av yaban hayatını korumaya duyarlıdırlar.		0,605			
28	Fahri av müfettişlerinin karşılaştığı zorluklar, gönüllü denetim görevinden pişmanlık duymasına yol açabilmektedir.		0,523			
21	Fahri av müfettişlerinin gönüllü denetimlerini sağlıklarını el verdikçe devam ettirmelerini isterim.		0,495			
18	Fahri av müfettişleri denetimlerde sınırlı ve kırıncı değildirler.			0,756		
9	Münferit denetimlerde fahri av müfettişleri avcılara zorluk çıkarmıyor.			0,696		
2	Fahri av müfettişlerinin sayısı ikamet ettiğim il için yeterli değildir.			0,600		
17	Fahri av müfettişleri denetimlerde tedirgin değildirler.				0,734	
16	Fahri av müfettişleri denetimlerde zorlanmamaktadır.				0,700	
3	Fahri av müfettişleri tek başlarına denetim yapmamalıdırlar.				0,598	
4	Fahri av müfettişleri için 25 yaş alt sınırı uygundur.					0,760
5	Fahri av müfettişleri için en az ilkököl mezunu olma şartı uygun değildir.					0,740
1	Fahri av müfettişlerinin yetkileri yeterlidir. *					
19	Fahri av müfettişliğini bu gönüllü görevi rahat avlanmak için seçmektedir. *					
22	Fahri av müfettişleri av-yaban hayatının sürdürülebilirliğini gerçekten önemsemektedir. *					
23	Fahri av müfettişleri, görevlerinin vicdani sorumluluğunu taşımaktadır. *					

*Yapı geçerliliği testinde çıkarılan maddeler

Beş faktör birlikte toplam varyansın %52,076'sını (Faktör 1:26,186; Faktör 2: 9,154; Faktör 3: 6,775; Faktör 4: 5,487; Faktör 5: 4,474) açıklamaktadır. Faktörlerin önem dereceleri ve ağırlığına ilişkin bilgi veren faktör öz değerlerinin toplamı ise 13,539'dur (Faktör 1: 6,808; Faktör 2: 2,380; Faktör 3: 1,761; Faktör 4: 1,427; Faktör 5: 1,163). Ölçekte yer alan maddelerin faktörlere dağılımı içerik açısından incelenerek birinci faktör "fahri av müfettişlerinin sorumluluğu", ikinci faktör "fahri av müfettişliğinden memnuniyet", üçüncü faktör "fahri av müfettişlerinin denetim davranışları", dördüncü faktör "fahri av müfettişlerinin denetim zorluğu" ve beşinci faktör "fahri av müfettişi olma koşulları" olarak isimlendirilmiştir.

Beş alt ölçekte 26 madde ile yapı geçerliliği sağlanan ölçeğin güvenilirlik analizi yapılmış, Cronbach Alpha (α) iç tutarlılık katsayısı 0,731 olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu açıklamaktadır (Özdamar, 1999; Tavşancıl, 2010; Kayış, 2014).

Diğer İstatistik Analizler

Tüm istatistik analizlerde SPSS 17 istatistik yazılımı kullanılmıştır. Önce ilgi gruplarının demografik ve sosyoekonomik değişkelere göre betimleyici istatistik analizleri (ortalama ve yüzde) gerçekleştirilmiş, sonra FAMKANAAT ölçeğinin toplam ve alt ölçek ortalama kanaat puanları hesaplanmıştır. FAMKANAAT ölçeğinin ortalama değerleri değerlendirilirken, Best (1970)'in önerisi dikkate alınarak, 1-5 arasında 0,80 aralıklı puan ölçeği kullanılmıştır. Buna göre, ölçek ve alt ölçekler ortalama değerleri, en düşükten yüksek seviyeye 1,00-1,80 çok düşük, 1,81-2,60 düşük, 2,61-3,40 orta, 3,41-4,20 yüksek, 4,21-5,00 çok yüksek olarak değerlendirilmiştir.

George ve Mallery (2010), psikometrik araştırmalarda verilerin ± 1 arasındaki çarpıklık ve basıklık değerlerinin verilerin mükemmel derecede normal dağılım gösterdiğini, ancak çoğu çalışmada ± 2 arasındaki değerlerin kabul edilebilir olduğunu belirtmektedir. İlgili gruplarında katılımcıların FAMKANAAT ölçeği ortalama değerleriyle oluşturulan veri setlerinin çarpıklık ve basıklık değerleri yukarıdaki sınırlar içinde kaldığından normal dağılım gösterdikleri kabul edilmiştir. FAMKANAAT ölçeği ortalama değerleri için ilgi gruplarının varyanslarının homojenliği test edilmiş ve Levene istatistiği değerinin (0,497) anlamlılığı ($p=0,072$) 0,05'ten büyük olduğu için varyansların homojen olduğu görülmüştür. Bu ön testler dikkate alınarak, ilgi gruplarının kanaatleri arasında fark olup olmadığı tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile test edilmiştir. Varyans homojen olduğu için çoklu karşılaştırma testi Tukey testi ile yapılmış, ilgi grupları Duncan testi ile gruplandırılmıştır.

İlgili gruplarının demografik-sosyoekonomik özellikleri ve deneyimleri gibi değişkenlere göre ilgi gruplarında yer alan katılımcıların ortalama kanaat puanlarıyla oluşturulan veri setleri normal dağılıma uymadığı için bu değişkenlere göre ilgi gruplarının kanaatleri arasındaki farkların testinde non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Fark testlerinin yorumlanmasında 0,05 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

BULGULAR

İlgi Gruplarının Demografik-Sosyoekonomik Özellikleri ve Deneyimleri

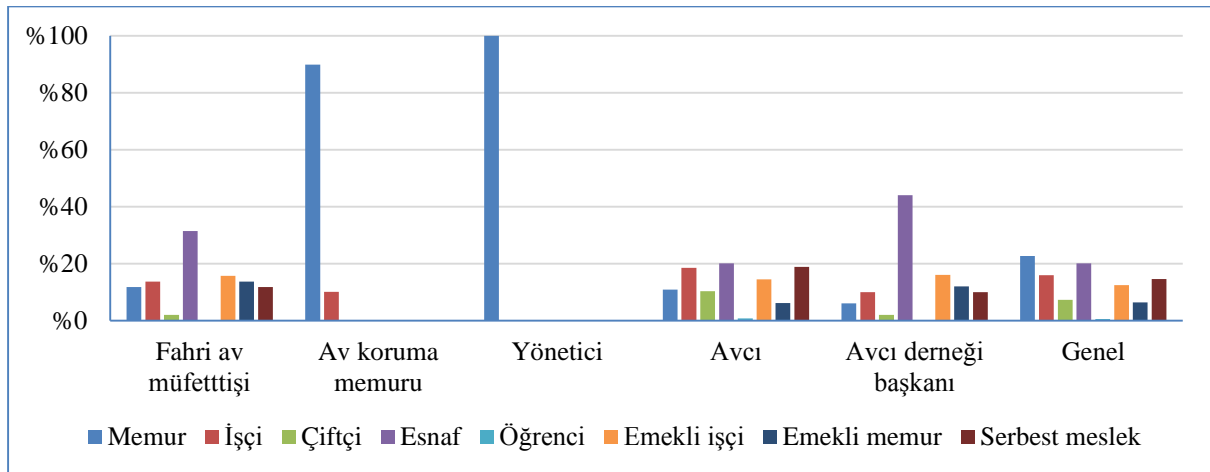
Anket çalışmasına katılan ilgi gruplarının bazı demografik ve sosyoekonomik özellikleri Tablo 3'te verilmiştir. İlgili gruplarının genel olarak orta yaşlı olduğu, yaş ortalaması en yüksek grubun avcı derneği başkanları ve fahri av müfettişleri olduğu görülmektedir. Fahri av müfettişlerinin,

avcı dernek başkanlarının ve avcılarının tamamı erkektir, sadece bir yönetici ile iki av koruma memuru kadındır. Eğitim seviyesi en yüksek grup yöneticilerdir. Bu grubun tamamı lisans mezunudur. Av koruma memurlarının ortalama eğitim seviyesinin lise üzeri olduğu anlaşılmaktadır. En düşük eğitim seviyesine sahip grubu avcılar oluşturmaktadır. Çalışmanın odağındaki fahri av müfettişlerinin ortalama eğitim süresi ise lise mezununa yakındır. Fahri av müfettişliği ile ilgili ilgi gruplarının hem kişi başına hem de hane başına ortalama geliri incelendiğinde en yüksek gelire kamu yöneticilerinin, sonra sırasıyla av koruma memurları ve fahri av müfettişlerinin sahip olduğu, avcılarının ise en düşük gelirli ilgi grubu olduğu belirlenmiştir. Hane geliri ile kişi başına gelir arasında farkın azlığı, hane gelirinin genellikle tek kişiye bağlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. İlgi Gruplarının Demografik-Sosyoekonomik Özellikleri

Özellikler	Fahri Av Müfettişi	Av Koruma Memuru	Yönetici	Avcı	Avcı Derneği Başkanı	Genel
Ortalama yaş (yıl)	48,5	46,5	48,0	45,3	48,6	46,1
Cinsiyet						
Erkek (%)	100,0	99,7	99,8	100,0	100,0	99,5
Kadın (%)	0,0	0,3	0,2	0,0	0,0	0,5
Ortalama eğitim süresi (yıl)	11,5	13,3	16,0	9,7	10,6	10,6
Kişi başına gelir (TL)	3971	4703	5500	2861	3540	3311
Hane başına gelir (TL)	4676	5310	6944	3255	4360	3815

İlgi gruplarının mesleklerinin dağılımı Şekil 2’de verilmiştir. Fahri av müfettişlerinin %31,4’ü esnaf, %15,7’si emekli işçidir. Çiftçilerin fahri av müfettişleri içindeki oranının avcılara göre daha düşük olduğu, serbest meslek oranının ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Avcı derneği başkanlarında da esnaf olanların oranı fazladır. Kamu yöneticilerinin tamamı doğal olarak memur olup av koruma memurlarının %89,9’u memur %10,1’i ise işçi kadrosunda çalışan personeldir.

Şekil 2. İlgi Gruplarının Meslek Dağılımı

Katılımcıların gerek çalışmada yer aldıkları ilgi gruplarındaki gerekse konuyla ilgili diğer alanlardaki ortalama deneyim süreleri Tablo 4’te verilmiştir. Fahri av müfettişlerinin ortalama gönüllü denetim süresi yaklaşık 5 yıldır. Bununla birlikte ortalama avcılık sürelerinin avcılarının geneline göre daha yüksek olduğu, ancak en deneyimli avcı grubunun avcı derneği başkanları olduğu görülmektedir. Diğer katılımcıların kendi ilgi gruplarındaki ortalama deneyim süreleri yaklaşık 7-10 yıl arasında değişirken, iki ilgi grubunun kamu personeli olarak ortalama çalışma süreleri oldukça yüksektir.

Tablo 4. İlgili Gruplarının Deneyimleri

Özellikler	Fahri Av Müfettişi	Av Koruma Memuru	Yönetici	Avcı	Avcı Derneği Başkanı
İlgi grubunda deneyim (yıl)	5,1	7,66	9,6	18,1	8,7
Avcılık süresi (yıl)	21,1	-	-	18,1	24,2
Avcı derneği üyeliği (%)	-	-	-	99,7	-
Kamuda çalışma süresi (yıl)	-	19,39	21,44	-	-

Fahri Av Müfettişliğine Yönelik Kanaatler

FAMKANAAT ölçeği ile beş ilgi grubunun fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri ölçülerek ortalama değerleri alt ölçekler itibarıyla Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Fahri Av Müfettişliğine Yönelik Kanaatlerin Ortalama Değerleri

Alt ölçek	Madde	Fahri Av Müfettişi	Av Koruma Memuru	Yönetici	Avcı	Avcı Dernek Başkanı	Ort.
Fahri av müfettişlerinin sorumluluğu*	Madde 14	4,31	2,66	3,11	3,13	3,24	3,29
	Madde 12	4,39	2,94	3,33	3,29	3,16	3,42
	Madde 11	3,82	2,90	3,00	3,29	3,28	3,26
	Madde 13	3,71	2,56	2,56	3,05	3,12	3,00
	Madde 10	2,14	3,43	3,67	2,75	3,06	3,01
	Madde 15	2,22	3,58	3,67	3,05	2,84	3,07
	Madde 7	2,29	3,73	3,33	3,22	3,00	3,11
	Madde 8	3,25	3,87	3,78	3,76	3,64	3,66
	Madde 6	4,35	2,53	2,00	3,39	3,68	3,19
	Alt. Ort.	3,39	3,13	3,16	3,21	3,22	3,22
Fahri av müfettişliği memnuniyeti*	Madde 26	4,47	3,29	3,56	3,92	4,08	3,86
	Madde 25	4,35	2,96	3,22	3,73	3,84	3,62
	Madde 29	4,59	3,22	3,78	3,92	4,32	3,97
	Madde 30	4,65	3,23	4,00	4,08	4,52	4,10
	Madde 27	4,16	3,32	3,67	3,87	4,28	3,86
	Madde 20	4,14	3,20	2,78	3,90	3,88	3,58
	Madde 24	4,47	3,19	3,44	3,56	3,68	3,67
	Madde 28	3,20	3,34	3,78	3,57	3,70	3,52
	Madde 21	4,39	3,43	3,44	3,82	4,16	3,85
	Alt. Ort.	4,27	3,24	3,52	3,82	4,05	3,78
Fahri av müfettişlerinin denetim davranışları*	Madde 18	3,78	3,28	3,44	3,48	3,20	3,44
	Madde 9	3,53	3,39	3,22	3,39	3,68	3,44
	Madde 2	3,02	3,47	3,89	3,90	3,64	3,58
	Alt. Ort.	3,44	3,38	3,52	3,59	3,51	3,49
Fahri av müfettişlerinin denetim zorluğu*	Madde 17	3,45	3,05	3,78	3,27	3,24	3,36
	Madde 16	4,25	3,06	3,89	3,30	3,58	3,62
	Madde 3	2,86	3,37	3,11	2,92	3,10	3,07
	Alt. Ort.	3,52	3,16	3,59	3,16	3,31	3,35
Fahri av müfettişi olma koşulları*	Madde 4	3,51	3,15	3,33	3,41	3,72	3,42
	Madde 5	3,02	3,67	3,89	3,01	2,40	3,20
	Alt. Ort.	3,27	3,41	3,61	3,21	3,06	3,31
Ölçek Ortalama Puanı		3,70	3,22	3,41	3,46	3,54	3,47

Tablo 5’te yer alan ölçek ortalama değerleri genel olarak değerlendirildiğinde, ilgi gruplarının fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. İlgili grupları içinde bu açıdan en yüksek kanaate kendileri sahiptir. En düşük kanaat puanına sahip olan grup ise av koruma memurlarıdır ve fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri orta düzeydedir. Aslında yöneticiler, hatta avcılar ve avcı derneği başkanlarının ortak kanaati de orta düzeyin hemen üzerinden başlayarak sınır değerlerle yüksek kanaat aralığındadır.

Fahri av müfettişlerinin sorumluluğu alt ölçeğine göre, fahri av müfettişlerinin sorumluluklarını yerine getirdiğine yönelik en yüksek kanaat fahri av müfettişlerindedir. İlgili gruplarının tamamının fahri av müfettişlerinin sorumluluklarına yönelik kanaatleri orta seviyededir. İlgili grupları arasında fahri av müfettişlerinin sorumluluklarını yerine getirdiğine dair en düşük kanaat puanları av koruma memurları ve yöneticilerdedir.

Fahri av müfettişlerinin sorumluluğu alt ölçeğinde yer alan maddeler arasında fahri av müfettişlerinin, av-yaban hayatının korunmasında ellerinden geleni yaptıklarına, av suçu veya kabahati işlenmemesi için avcılarını bilgilendirdiklerine ve gönüllü denetimleri kalkarsa av-yaban hayatını koruma ve denetimlerin olumsuz etkileneceğine yönelik kanaatleri çok yüksektir. Fahri av müfettişlerinin bu alt ölçekte yer alan denetimlerde yeterli olmadıklarına yönelik maddelerde kanaatleri orta veya yüksek seviyededir. Avcılar ve avcı dernekleri başkanlarının bu alt ölçekte çoğu maddede kanaatleri orta seviyedeysen, gönüllü av koruma ve denetimlerin yeterli olmadığına yönelik kanaatleri yüksektir. Fahri av müfettişleri ile avcı derneği başkanları fahri av müfettişliğinin kalkmasının av ve yaban hayatının korunmasına olumsuz etkileri olacağına yönelik kanaatleri de yüksektir. Örneklemin genel olarak sorumluluklarla ilgili kanaati de orta seviyededir.

Av koruma memurlarının ve özellikle yöneticilerin, fahri av müfettişlerinin aksine, gönüllü denetim uygulaması kalkarsa yaban hayatının korunması ve denetimlerin olumsuz etkileneceğine yönelik kanaatleri düşüktür. Av koruma memurlarının ve yöneticilerin, fahri av müfettişlerinin av koruma ve denetimlerinin yeterli olmadığına, avcı arkadaşlarına toleranslı davrandıklarına, av koruma ve denetimi ile ilgili bilgi ve becerilerinin yeterli olmadığına yönelik kanaatleri yüksektir.

İkinci alt ölçek ortalama değerlerine göre, fahri av müfettişliğinden memnuniyetine en çok kendileri inanmaktadır. Bu konuda fahri av müfettişlerinin kanaatleri çok yüksekken, avcı derneği başkanlarının, avcılarının ve yöneticilerin yüksek, av koruma memurlarının orta seviyededir. Örneklem ortalaması ise yüksektir. Alt ölçek, fahri av müfettişlerinin kendilerinden memnuniyetine, fahri av müfettişliğinin gerekliliğine, denetimlerin av koruma memurları ile birlikte yapılmasına, fahri av müfettişlerinin av-yaban hayatının sürdürülebilirliği için önemli olduğuna, yaban hayatına duyarlılıklarına ve fahri av müfettişliğinin yaygınlaşmasına yönelik kanaatlerinin çok yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5'te üçüncü alt ölçek ile ölçülen fahri av müfettişlerinin denetim davranışları ile ilgili kanaatlerin şiddeti genellikle orta seviyededir. Alt ölçek ortalama değerleri ile bakıldığında, fahri av müfettişlerinin kendilerine denetim davranışı açısından orta seviyede kanaat bildirdikleri görülmektedir. Özellikle denetimlerde kırıncı davranışlarının olmadığına ve avcılara zorluk çıkarmadıklarına yüksek düzeyde inanmaktadırlar. Kırıncı davranışlarının olmadığı konusunda yöneticiler ve avcılar da benzer şekilde düşünmektedir. Zorluk çıkarmama hususuna ise avcı dernek başkanları ile fahri av müfettişleri daha yüksek düzeyde, diğer ilgili grupları orta seviyede inanmaktadır. Bu alt ölçekte yer alan ve il olarak fahri av müfettişlerinin sayılarının yeterliliğine yönelik kanaat ise, fahri av müfettişleri hariç yüksektir.

Fahri av müfettişlerinin denetim zorluğuna yönelik kanaatler incelendiğinde genel olarak orta seviyede olduğu, fahri av müfettişlerinin ve yöneticilerin kanaatinin ise yüksek olduğu görülmektedir. Maddeler incelendiğinde, fahri av müfettişleri çok yüksek düzeyde denetimlerde zorlanmadıklarını düşünmektedirler. Yöneticiler ve avcı derneği başkanları da yüksek düzeyde buna inanmaktadır. Fahri av müfettişlerinin kendileri ve özellikle yöneticiler

gönüllü denetimlerde tedirgin olmadıkları kanaatleri yüksek seviyededir. Fahri av müfettişleri ve avcılar fahri av müfettişlerinin denetimleri tek başlarına yapmaları gerektiğini düşünmektedirler.

Fahri av müfettişi olma koşullarına yönelik kanaatler ölçüldüğünde ilgi gruplarının kanaatleri genellikle orta seviyededir. Sadece avcı derneği başkanları mevcut koşulların uygunluğuna kuvvetle inanmaktadır. Bununla birlikte, yöneticiler ve av koruma memurları fahri av müfettişlerinin ilkokul mezunu olma şartının uygun olmadığına kuvvetle inanmaktayken, fahri av müfettişleri ve avcılar bu konudaki kanaati orta düzeydedir.

İlgi Gruplarının Kanaatleri Arasında Farklar

Fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri açısından ilgi grupları arasında fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve %95 güven düzeyinde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir (Tablo 6). Tukey testi ile yapılan çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri açısından av koruma memurları ile üç ilgi grubu (fahri av müfettişleri, avcı derneği başkanları, avcılar), fahri av müfettişleri ile iki ilgi grubu arasında (av koruma memurları, avcılar), avcı derneği başkanları ile av koruma memurları arasında, avcılar ile iki ilgi grubu (av koruma memurları, fahri av müfettişleri) arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. İlgi Gruplarının Kanaatleri Arasında Varyans Analizi Tablosu

Varyasyon	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	7,802	4	1,950	11,345	0,000
Gruplar içi	98,338	572	0,172		
Toplam	106,140	576			

Duncan testine göre, fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri açısından ilgi grupları üç grup altında toplanabilmektedir (Tablo 7). Buna göre, fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri açısından av koruma memurları-yöneticiler, yöneticiler-avcılar-avcı derneği başkanları, avcı derneği başkanları-fahri av müfettişlerinin aynı gruplar altında benzerlik taşıdıkları görülmüştür. Av koruma memurlarının kanaatleri orta düzeydeyken, yöneticilerin orta düzeyin hemen üzerinde yüksek düzeydedir. Diğer ilgi gruplarının da fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri yüksek düzeydeyken, fahri av müfettişleri ilgi grupları arasında en kuvvetli kanaate sahiptir.

Tablo 7. İlgi Gruplarının Kanaatleri Açısından Duncan Testi ile Oluşan Gruplar

İlgi grupları	n	Grup 1	Grup 2	Grup 3
Av koruma memuru	79	3,224		
Yönetici	9	3,410	3,410	
Avcı	388		3,461	
Avcı derneği başkanı	50		3,540	3,540
Fahri av müfettişi	51			3,705
p		0,082	0,255	0,123

Yaşadıkları illere göre ilgi gruplarının fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri arasında farklılıkları araştırmak için yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir. Araştırma alanındaki iller arasında avcılar, fahri av müfettişleri ve av koruma memurlarının fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri açısından %95 güven düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Avcıların fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri Malatya, Elâzığ ve Tunceli illerinde orta düzeydeyken, diğer dört ilde yüksek düzeydedir. Fahri av müfettişlerinde

Elâzığ dışındaki illerde gönüllü olarak gerçekleştirdikleri müfettişliğe yönelik kanaatleri yüksek düzeydedir. Av koruma memurlarının ise Kahramanmaraş ve Tunceli illerinde fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri yüksek düzeydeyken, diğer illerde düşüktür. Yöneticiler ve avcı derneklerinin başkanlarının fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri ise iller arasında farklılaşmamaktadır. Batman ilinde yaşamakta/görev yapmakta olanların fahri av müfettişlerine yönelik kanaat puanları diğer illerde yaşamakta/görev yapmakta olanlara oranla genelde daha yüksektir.

Tablo 8. Yaşadıkları İllere Göre İlgili Gruplarının Kanaatleri Arasındaki Farklılıklar

İlgili grupları	Malatya	Elazığ	Tunceli	K.maraş	Diyarbakır	Batman	Sivas	χ^2	<i>p</i>
Fahri av müfettişi	3,50	3,31	-	3,81	4,17	3,82	3,65	17,585	0,004
Av koruma memuru	3,09	3,21	3,44	3,46	3,27	3,35	2,89	17,520	0,008
Yönetici	3,32	3,35	3,54	3,65	3,23	3,61	3,35	5,789	0,447
Avcı	3,34	3,34	3,20	3,48	3,67	3,65	3,59	43,149	0,000
Avcı derneği başkanı	3,45	3,42	3,36	3,56	3,93	3,99	3,39	10,444	0,107

İlgili gruplarının demografik ve sosyoekonomik özelliklerine göre fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerinin farklı olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile test edilmiştir (Tablo 9). Yaş, eğitim, kişisel gelir ve hane geliri kategorileri arasında ilgili gruplarının hiçbirinin fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerinin %95 güven düzeyinde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Mesleklerine göre de fahri av müfettişleri, av koruma memurları, yöneticiler ve avcı derneği başkanlarının fahri av müfettişlerine yönelik kanaatleri mesleklerine göre farklı değildir. Sadece avcılarda kanaatlerin %95 güven düzeyinde farklılaştığı belirlenmiştir. Faal ve emekli işçi olan avcılarının fahri av müfettişliğine göre kanaatlerinin orta düzeyde (sırasıyla, 3,33 ve 3,30) ve diğer meslek gruplarına (3,41-3,67 arası) göre düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Demografik ve Sosyoekonomik Özelliklerine Göre İlgili Gruplarının Kanaatleri Arasındaki Farklılıklar

Özellik	Fahri av müfettişi		Av koruma memuru		Yönetici		Avcı		Avcı dernek başkanı	
	χ^2	<i>p</i>	χ^2	<i>p</i>	χ^2	<i>p</i>	χ^2	<i>p</i>	χ^2	<i>p</i>
Yaş	9,934	0,127	8,819	0,266	2,144	0,543	10,756	0,150	8,055	0,234
Eğitim	3,060	0,548	2,232	0,816	-	-	4,594	0,467	5,330	0,377
Meslek	5,353	0,499	1,758	0,185	-	-	24,410	0,001	5,426	0,490
Kişi geliri	8,491	0,204	1,159	0,763	-	-	3,428	0,843	1,491	0,960
H. geliri	8,304	0,504	6,959	0,433	0,114	0,945	2,856	0,985	2,347	0,938

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada beş alt ölçekten (fahri av müfettişlerinin sorumluluğu, fahri av müfettişliği memnuniyeti, fahri av müfettişlerinin denetim davranışları, fahri av müfettişlerinin denetim zorluğu ve fahri av müfettişi olma koşulları) oluşan, testler sonucunda geçerli ve güvenilir yapıda olduğu kanıtlanan FAMKANAAT ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçek kullanılarak beş ilgili grubunun fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri ölçülmüştür.

FAMKANAAT ölçeği ortalama değerleri fahri av müfettişlerinin kendilerine yönelik kanaatlerinin diğer gruplardan yüksek olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte av koruma memurlarının fahri av müfettişliği hakkında orta seviyede kanaat sahibi olmaları, iş ortakları arasında iletişim ve iş birliğinin geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu ima etmektedir. Kamu kurumu yöneticilerinin de kanaatlerinin yüksek kanaat aralığının alt sınırında olması bu yargıyı desteklemektedir. Yöneticilerin kontrolü ve planlaması dahilinde fahri av müfettişlerinin av koruma memurları ile daha sık, ortak denetim ve raporlama yapmaları fahri av müfettişlerinin başarısını artıracak gibi, fahri av müfettişlerine yönelik kanaatleri de yükseltebilir.

Bazı ilgi gruplarının fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerinin farklı olduğunu varyans analizi de doğrulamıştır. Çoklu karşılaştırma (Tukey HSD) ve Duncan testine göre, fahri av müfettişleri ile avcı derneği başkanlarının fahri av müfettişliğine yönelik kanaatleri benzerdir ve av koruma memurları ile ayrılmaktadır. Avcı derneği başkanlarının kanaatlerinin avcılar ile de ortak yönleri olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, yöneticiler av koruma memurları ile benzer kanaatlere sahip olduğu kadar, bir başka grupta avcılar ve avcı derneği başkanları ile de ortak kanaate sahiptir. Fahri av müfettişlerine en yakın destek avcı derneği yöneticilerinden gelmektedir. Avcıların kamu yönetimi ve gönüllü denetim arasında kaldığı görülmektedir. Duncan testinin belki de en önemli sonucu, av koruma memurlarının ve kısmen yöneticilerin fahri av müfettişliğine diğer gruplara göre oldukça temkinli yaklaşımlarıdır. Buna göre, fahri av müfettişliğinin ilgi grupları tarafından benimsenmesi için daha fazla çabaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Fark testleri, bazı ilgi gruplarının kendi içlerinde, sadece yaşadıkları/görev yaptıkları iller ve meslekler açısından fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerinin farklılaştığını, diğer demografik ve sosyoekonomik nitelikler açısından ilgi gruplarının içinde bütünlük olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, işçi veya emekli işçi olan avcılar diğer mesleklerden olan avcılara göre fahri av müfettişliğine yönelik kanaatlerinin düşük olmasını destekleyecek gelir ve eğitim gibi niteliklerde bir farklılık ortaya çıkmamaktadır. Nedeni açıklanamayan bu hususların özellikle kaynak yöneticileri tarafından değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Fahri av müfettişliği memnuniyetine yönelik kanaatlerin genel olarak yüksek olduğu görülmüştür. Özellikle fahri av müfettişlerinin kendilerinin gerçekleştirdiği gönüllü denetime yönelik memnuniyetleri çok yüksektir. Bu grubu, yüksek kanaatle avcı derneği başkanları, avcılar ve yöneticiler izlemektedir. Av koruma memurları ise bu alt ölçekte orta düzey kanaat bildirmiştir. Buna karşın, fahri av müfettişlerinin sorumluluklarını yerine getirme hususunda kendileri orta düzeyin üst sınırında kanaat bildirirken, diğer ilgi gruplarının kanaati orta düzeydedir. Özellikle sahada gözlem olanağı olan av koruma memurlarının fahri av müfettişlerinin sorumluluklarını yerine getirme konusunda kanaatinin diğerlerinden düşük olması ve ilgili kamu kurumu yöneticilerinin de orta seviyenin alt sınırında kanaatinin olması, fahri av müfettişliğinin geliştirilmesine olan gereksinime işaret etmektedir.

Fahri av müfettişlerinin denetim davranışları ve denetim zorluğu alt ölçekleri de fahri av müfettişlerinin gönüllü denetim ortamının arzu edilen seviyede olmadığını göstermektedir. Fahri av müfettişlerinin denetim davranışlarında av koruma memurları ile birlikte en düşük olumlu kanaat gösteren ilgi grubu olması, bu davranışları içselleştirdiklerini de göstermektedir. Fahri av müfettişi olma koşullarına uygunlukla ilgili alt ölçek, özellikle eğitim koşuluyla ilgili kamu tarafının memnuniyetsizliğini göstermektedir. Gönüllü denetimin etkinliğini artırmak için fahri av müfettişlerinin eğitim alt sınırının artırılması, av koruma memurlarına yaklaştırılması gerekmektedir.

Fahri av müfettişlerinin %80'ni 10 yıldan fazla süredir avcılık yaptığından avlanma ve yaban hayatı konusunda oldukça tecrübelidirler. Fahri av müfettişliği görevini 5 yıldan az yapanların oranı ise %64'dür. %98'i 30 yaşın üzerinde bu görevi gerçekleştirmektedir. Fahri av müfettişlerinin %15,7'si ilköğretim mezunu %72,6'sı ise lise ve üniversite mezunudur. Gelirleri ise, kamu personeli ilgi gruplarından düşük, ancak avcı ilgi gruplarından yüksektir. Bu bulgular, fahri av müfettişlerinin avcılık deneyimlerinin yüksek olduğunu, eğitime açık olduklarını, kontrollü, disiplinli ve eğitim destekli çalışma ile gönüllü av koruma ve denetimlerinde daha başarılı olacaklarını göstermektedir. Fahri av müfettişliği eğitimlerinde av

koruma kontrolü ve denetimlerinin nasıl yapılacağına uygulamalı olarak verilmesi, denetim ve kontrollerde mevzuatın doğru uygulanması açısından uygulamalı eğitimin veya adaylık sürecinde koruma kontrollerin birlikte yapılması muhtemel hataları ve mevzuat konusunda yetersizliklerin giderilmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca her av sezonu öncesi idare tarafından bilgilendirme toplantısı düzenlenmesi, av sezonu öncesi av koruma memurları ile fahri av müfettişlerinin bir araya gelerek av koruma kontrollerinde tedbirler ve işlemlerle ilgili konularda bilgilendirilmeleri denetimler açısından faydalı olacaktır. İlçe, il ve MAK kurullarında en az bir fahri av müfettişi temsilcisinin olması da alınan kararlarda söz sahibi olmalarını ve kararlarda etkin rol almalarını sağlayacaktır.

Çalışma alanında 45 yaş üstü fahri av müfettişlerinin oranının avcılara göre daha yüksek, ancak yöneticiler, av koruma memurlarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durum, av yönetimi ve fahri av müfettişlerinin gönüllü av denetimi açısından ideal koşullar yaratabilir. Fahri av müfettişlerinin eğitim seviyesinin avcılara ve avcı dernek başkanlarına göre daha yüksek olması bu koşulları pekiştirebilir. Buna karşın, benzer sorumluluklara sahip av koruma memurlarına göre eğitim seviyelerinin düşük olması dikkat çekmektedir. Bu durum, birlikte denetimin etkinliği için önemlidir. Fahri av müfettişi olmak için eğitim ilkökul mezunu olma koşulunun yükseltilmesi için yöneticiler ve av koruma memurları başta olmak üzere ilgi gruplarının kanaatleri de bu doğrultudadır.

Sonuç olarak, av koruma ve denetimlerde gönüllü olarak görev alan fahri av müfettişlerine yönelik kanaatleri ölçmek için geliştirilen FAMKANAAT ölçeği diğer bölgelerde yapılacak benzer çalışmalarda altlık olarak kullanılabilir. Bölgesel olarak yapılan bu çalışmada ilgi grupları, fahri av müfettişliğine yönelik olumlu yönde orta düzeyin hemen üzerinde yüksek kanaat açıklarken fahri av müfettişlerinin gerekliliğini de ortaya koymuştur. Ancak aynı zamanda fahri av müfettişlerinin av koruma ve denetimlerinde etkinliklerinin artması için gerekli tedbirlerin alınması konusunda da ilgi gruplarının farkındalığının olduğu açıktır.

YAZAR KATKILARI

Özden Yalcın: Araştırmanın tasarlanması, verilerin toplanması, istatistik analizler, makalenin yazımı ve gözden geçirilmesi. **Güven Kaya:** Araştırmanın tasarlanması, istatistik analizler, makalenin yazımı, gözden geçirilmesi, düzeltilmesi. **Ali Okur:** Veri toplama ve makalenin gözden geçirilmesi. **Yaşar Selçuk:** Araştırmanın tasarlanması ve veri toplama.

TEŞEKKÜR

Bu makale, Orman Genel Müdürlüğü Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne “Fahri Av Müfettişlerine Yönelik Tutumların Ölçülmesi (XV. Bölge Müdürlüğü Örneği)” başlıklı ve 24.1501/2018-2020 proje numarasıyla gerçekleştirilen araştırma sonucunda hazırlanan ve OGM Araştırma İhtisas Grupları Toplantısında yayınlanması yönünde karar verilen Proje Sonuç Raporunun (Yalcın ve ark., 2020) bir bölümünün özetidir.

KAYNAKLAR

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behaviour. *Organization Behaviour and Human Decision Process*, 50(2), 179-211.
- AVBİS (2018). Av yönetim bilgi sistemi. <https://avbis.tarimorman.gov.tr/> Erişim tarihi 18.06.2018.
- AVBİS (2019). Av yönetim bilgi sistemi. <https://avbis.tarimorman.gov.tr/> Erişim tarihi: 14.03.2019.
- Ay, Z., Bilgin, F., Şafak, İ., & Akkaş, M. E. (2005). *Ege Bölgesi'nde avlanma kartı olan avcılarının profilinin belirlenmesi*. Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 27, İzmir.
- Ay, Z., Bilgin, F., Şafak, İ., Akkaş, M. E. (2011). *Ege Bölgesinde av ve yaban hayatı yönetimindeki sorunlar ve Manisa İli avcı profili*. Sarıgöl İlçesi ve Değerleri Sempozyumu (17-19 Şubat 2010), s: 377-387.
- Balcı, A. (1995). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara: Bilgisayar Yayıncılık.
- Bekiroğlu, S., & Okan, T. (2009). Avcıların demografik ve sosyoekonomik Yapısı: Marmara ve Ege Bölgesi örneği. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 1(1), 295-308.
- Best, J. W. (1970). *Research in education*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Büyükarıkan, U. (2018). Avcı ölçeği ile Türkiye'de avcı profilinin analizi. *Turkish Journal of Forestry*, 19(2), 163-169.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Child, D. (2006). *The essentials of factor analysis*. (3rd ed.). London: Continuum.
- Daşdemir, İ. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- DERBİS (2018). Dernekler bilgi sistemi. <https://sso.dernekler.gov.tr/> Erişim tarihi 18.06.2018.
- DKMP (2013). *Türkiye'de Av Yaban Hayatı*. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- DKMP (2018). *XV. Bölge Müdürlüğü Yıllık Faaliyet Raporu*. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Malatya.
- Eliason, S. L. (2006). Factors influencing job satisfaction among state conservation officers. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 29(1), 6-18.
- Eliason, S. L. (2017). Becoming a game warden: Motivations for choosing a career in wildlife law enforcement. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 32(1), 28-32.
- Elmas, H. (2008). *Kara Avcılığı Kanunu'na muhalefet suçlarını işleyenlerin sosyo-kültürel yapısı: Denizli ili örneği*. Yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Fidan, C., Orhan, C., Yalçın, Ö., Duran, C., Gültaş, N., & Çelik, H. (2007). *Doğu ve Güneydoğu Bölgesi kara avcılarının profilinin saptanması*. Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Çevre Orman Bakanlığı Yayın No: 308, GDA Yayın No :19, Teknik Bülten No:11, Elazığ.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update*. (10th ed.). Boston: Pearson.
- İğircik, M., Bekiroğlu, S., Yadigar, S., Okan, T., & Akkaş, M. E. (2005). *Marmara Bölgesi avcı profili*. Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No:29, İzmir.
- Karasar, N., (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi, kavramlar, ilkeler, teknikler*. (5. Baskı). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.

- Kaya, G., Yıldız, Y., Şaltu, Z., Yaman, F., & Ateşoğlu, İ. (2009). Koşullu değer belirleme çalışmalarında bilgi kısıtının aşılması için bir öneri: Yaban hayatının ekonomik değerinin belirlenmesi örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 11(16), 45-59.
- Kaya, G. (2020) *Value orientations and attitudes of hunters and non-hunters toward wildlife conservation in Bartın*. 1st International Forestry and Nature Tourism Congress 2020, 25-27 November 2020, Kastamonu.
- Kayış, A. (2014). Güvenilirlik analizi. In Kalaycı, Ş. (Eds), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (s: 404-409). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Ledford, L. (2019). *An exploratory study of duty-related stress among conservation officers*. Mester Thesis. Electronic Theses and Dissertations. East Tennessee State University. Paper 3654.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Resmî Gazete (1979). *1979-1980 Merkez Av Komisyonu Kararı*. Resmî Gazete Tarih: 15 Temmuz 1979, Sayı: 16697.
- Resmî Gazete (1985). *1985-1986 Av Mevsimi Merkez Av Komisyonu Kararı*. Resmî Gazete Tarih: 02 Ağustos 1985, Sayı: 18830.
- Resmî Gazete (2003). *4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu*. Resmî Gazete Tarih: 11.7.2003, Sayı: 25165.
- Resmî Gazete (2004). *Fahri Av Müfettişlerinin Seçimi, Eğitimi, Görev ve Yetkileri ile Çalışma Esas ve Usullerine Dair Yönetmelik*. Resmî Gazete Tarih: 03.07.2004, Sayı: 25511.
- Şafak, İ., & Başar, H. (2014). Avcı davranışını etkileyen faktörlerin ekonometrik analizi. *İÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 64(1), 38-50.
- Şafak, İ., Okan, T., Hızal, E., Keçecioglu, T., Işık, C., & Acar, S. (2015). *Avcıların kültürel özellikleri*. <http://www.ormanmuhendisi.org/kitap/111k519k.pdf/> Erişim Tarihi: 14.06.2021, ISBN: 978-605-84549-0-3, 174s.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. (Sixth ed.). Boston: Pearson.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (5. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tekin, H. (1977). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Mars Matbaası.
- Tolunay, A., Yalçın, Ö., Gültaş, N., Semerci, Ç., Okutucu, M. A., Ağyürek, C. (2016). Determination of appropriate education program for participation of local authorities for controlling of hunting and game management: A case study on East Anatolia. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 17(2), 128-134.
- Yalçın, Ö., Kaya, G., Okur, A., & Selçuk, Y. (2020) *Fahri Av Müfettişlerine Yönelik Tutumların Ölçülmesi (XV. Bölge Müdürlüğü Örneği)*. Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Proje Sonuç Raporu, Elazığ.
- Yavuz, E. (2018). *Giresun ilinde avcı profilinin belirlenmesi ve yaban hayatı insan çatışması*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.